

Faglig kompetenceudvikling i dagtilbud

Første afrapportering fra Viden om Praksis – OECD's dagtilbudsundersøgelse 2018

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

INDHOLD

Faglig kompetenceudvikling i dagtilbud

1	Resumé	5
<hr/>		
2	Indledning	9
2.1	Baggrund	9
2.2	Formål	9
2.3	Datagrundlag	10
2.4	Læsevejledning	10
<hr/>		
3	Deltagelse i faglig kompetenceudvikling	11
3.1	Kompetencegivende uddannelsesniveau	12
3.2	Hvem deltager i faglig kompetenceudvikling – og hvad består aktiviteterne af?	13
3.3	Uddannelsesniveau og deltagelse i faglig kompetenceudvikling	17
3.4	Anciennitet, arbejdstid og deltagelse i faglig kompetenceudvikling	17
<hr/>		
4	Efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling	19
4.1	Hvem efterspørger faglig kompetenceudvikling – og hvad efterspørges?	20
4.2	Uddannelsesniveau og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling	23
4.3	Anciennitet, arbejdstid og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling	23
4.4	Oplevede barrierer for faglig kompetenceudvikling	24

5	Internationale resultater fra OECD	26
5.1	Deltagelse i faglig kompetenceudvikling	26
5.2	Efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling	27
5.3	Barrierer for deltagelse i faglig kompetenceudvikling	27
5.4	Dagtilbudsledere	27

	Appendiks A – Litteraturliste	28
--	--------------------------------------	-----------

	Appendiks B – Tabeller	29
--	-------------------------------	-----------

	Appendiks C – Børnegruppens sammensætning	33
--	--	-----------

	Appendiks D – <i>Viden om Praksis</i> – data og metode	36
--	---	-----------

1 Resumé

Denne rapport belyser faglig kompetenceudvikling i dagtilbud. Formålet er at undersøge, om der er nogle grupper af pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, som i særlig grad deltager i eller efterspørger faglig kompetenceudvikling. Rapporten ser desuden nærmere på, hvilke emner der efterspørges faglig kompetenceudvikling inden for. Resultaterne identificerer således medarbejdergrupper, det kan være hensigtsmæssigt at være ekstra opmærksom på, når kompetenceudviklingsaktiviteterne i dagtilbud planlægges.

Rapporten benytter udvalgte data fra spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*. *Viden om Praksis* er den danske del af OECD-undersøgelsen *Starting Strong Teaching and Learning International Survey (TALIS Starting Strong)*. Det daværende Børne- og Socialministerium besluttede i 2016, at Danmark skulle være med i den første runde af *TALIS Starting Strong*, hvor dataindsamlingen er foretaget første halvdel af 2018 i ni OECD-lande. Resultaterne fra den internationale undersøgelse er offentliggjort i OECD's rapport *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018* (OECD, 2019a).

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har efter aftale med Børne- og Undervisningsministeriet planlagt to afrapporteringer på de danske *Viden om Praksis*-data. Dette er den første afrapportering. Den næste afrapportering, som har fokus på pædagogisk praksis, faglig overbevisning, ledelse og tilsyn, forventes offentliggjort i anden halvdel af 2020.

Den primære målgruppe for rapporten er konsulenter i forvaltningen, som arbejder med faglig kompetenceudvikling, samt ledere i dagtilbud med ansvar for planlægning af det pædagogiske personales deltagelse i faglig kompetenceudvikling.

Rapporten kan også have interesse på det politiske niveau, både nationalt og kommunalt, samt for pædagogisk personale, der kan bruge resultaterne til at diskutere og udvikle egen praksis i samspil med deres pædagogiske leder.

Syv resultater om faglig kompetenceudvikling i dagtilbud

Deltagelse i faglig kompetenceudvikling

79 % af personalet i daginstitutionerne (0-2-årsområdet og 3-5-årsområdet), 67 % af dagplejerne, 100 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet, 99 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet og 97 % af dagplejepædagogerne deltager i faglig kompetenceudvikling i løbet af et år.

De mest benyttede kompetenceudviklingsaktiviteter for alle grupper var: ”kurser/seminarer med fremmøde”, ”deltagelse i netværk med fagpersoner, som arbejder med børn” samt ”konferencer, hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterede deres forskning eller drøftede faglige problemstillinger”.

Pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen deltager især i aktiviteter, som har fokus på ”børns udvikling (fx socio-emotionelle, motoriske og kognitive udvikling eller selvregulering)”, ”understøttelse af børns leg” og ”understøttelse af børns sproglige kompetencer”.

I daginstitutionerne er det oftest de pædagoguddannede, der deltager i faglig kompetenceudvikling

Således deltager mellem 84 % (0-2-årsområdet) og 88 % (3-5-årsområdet) af de pædagoguddannede i daginstitutionerne i faglig kompetenceudvikling i løbet af et år. Det samme gælder for mellem 58 % (3-5-årsområdet) og 66 % (0-2-årsområdet) af personalet uden pædagogisk uddannelse. For personale med PAU/PGU (hhv. den pædagogiske assistentuddannelse og den pædagogiske grunduddannelse) deltager 46 % på 3-5-årsområdet og 71 % på 0-2-årsområdet i faglig kompetenceudvikling i løbet af et år.

I daginstitutioner på 0-2-årsområdet er det personale med over 25 års erfaring, som oftest deltager i faglig kompetenceudvikling. Billedet er omvendt i dagplejen.

I daginstitutionerne på 0-2-årsområdet deltager personalet oftere i faglig kompetenceudvikling, hvis de har over 25 års erfaring (87 % deltager), end hvis de har 0-5 års erfaring (68 % deltager).

Billedet er omvendt i dagplejen, hvor dagplejere med over 25 års erfaring i mindre grad deltager i faglig kompetenceudvikling (43 %) i forhold til dem, som har kortere erfaring (66-78 %).

Efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling

40 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet, 38 % af det pædagogiske personale på 3-5-årsområdet og 31 % af dagplejerne efterspørger i høj grad faglig kompetenceudvikling. Det tilsvarende gør sig gældende for 29 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet, 25 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet og 28 % af dagplejepædagogerne.

Det pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen efterspørger faglig kompetenceudvikling inden for samme emner, navnlig ”arbejdet med børn med særlige behov” og ”arbejde med flersprogede børn”. I dagtilbud til 0-2-årige har personalet desuden stort fokus på arbejdet med børn med forskellige baggrunde (fx multikulturelle, økonomiske, religiøse), mens personalet i dagtilbud til 3-5-årige har mere fokus på understøttelse af børns sproglige kompetencer.

Dagplejepædagogerne efterspørger særligt: ”observation af pædagogisk personales praksis og interaktion mellem personale og børn”, ”at give feedback” og ”samarbejde med forældre”.

Dagtilbudsledere i daginstitutionerne efterspørger i høj grad emner inden for ”viden om og forståelse af aktuelle nationale/lokale politikker for dagtilbud til børn”, ”viden om og forståelse af ny ledelsesforskning og -teori” samt ”økonomistyring”.

Den styrkede pædagogiske læreplan trådte i kraft, kort tid efter at *Viden om Praksis*-data blev indsamlet. Dagtilbudsledernes orientering mod nationale og lokale politikker var derfor højaktuel i foråret 2018. At en gruppe af dagtilbudslederne også i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling inden for økonomistyring, skal desuden ses i lyset af, at under 40 % af dagtilbudslederne har taget en uddannelse i eller deltaget i kompetenceudvikling inden for administration.

Det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen ønsker andre kompetenceudviklingsforløb end dem, de har deltaget i

Der er et meget lille sammenfald mellem de emner, som det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen primært efterspørger, og de emner, som de i det forgangene år deltog i kompetenceudvikling inden for.

Det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen efterspørger kompetenceudvikling inden for:

- ”Arbejdet med børn med særlige behov”
- ”Arbejde med flersprogede børn” (i dagtilbud til 0-2-årige og dagtilbud til 3-5-årige)
- ”Arbejde med børn med forskellige baggrunde (fx multikulturelle, økonomiske, religiøse)” (i dagtilbud til 0-2-årige)
- ”Understøttelse af børns sproglige kompetencer” (i dagtilbud til 3-5-årige)

Til gengæld deltog de primært i kompetenceudvikling inden for:

- ”Børns udvikling (fx socio-emotionelle, motoriske og kognitive udvikling eller selvregulering)”
- ”Understøttelse af børns leg”
- ”Understøttelse af børns sproglige kompetencer” (i dagtilbud til 0-2-årige og dagtilbud til 3-5-årige)

Dagtilbudsledere med kort anciennitet efterspørger i højere grad faglig kompetenceudvikling

Dagtilbudsledere med kortere erfaring (0-15 år) efterspørger i højere grad faglig kompetenceudvikling end dagtilbudsledere med over 15 års erfaring. Således efterspørger 38-46 % dagtilbudsledere faglig kompetenceudvikling, hvis de arbejder på 0-2-årsområdet og har 0-15 års erfaring, mens 14-18 % efterspørger kompetenceudvikling, hvis de har over 15 års erfaring. Tilsvarende efterspørger 24-36 % dagtilbudsledere faglig kompetenceudvikling, hvis de arbejder på 3-5-årsområdet og har 0-15 års erfaring, mens 17-19 % efterspørger kompetenceudvikling, hvis de har over 15 års erfaring.

Faglig kompetenceudvikling opleves for dyrt, og efteruddannelsen foregår i arbejdstiden

Pædagogisk personale i daginstitutioner, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger peger alle på, at de største barrierer for deltagelse i faglig kompetenceudvikling er, at kompetenceudvikling er dyrt, at efteruddannelsen foregår i arbejdstiden, og at der ikke er kollegaer nok til at tage over imens. Daglejerne peger på de samme barrierer, men påpeger desuden også manglende udbud af egnede kurser.

Om datagrundlaget

Denne rapport baserer sig på spørgeskemaer til pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger. Data er indsamlet i første halvdel af 2018. I undersøgelsen indgår både offentlige, private og selvejende daginstitutioner. For dagplejens vedkommende indgår de kommunale og private dagplejere – men ikke de private pasningsordninger.

Spørgeskemaerne er besvaret af 544 pædagogisk personale i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, 307 pædagogisk personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt 234 dagplejere. Desuden deltager 102 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, 55 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt 38 dagplejepædagoger.

Det skal bemærkes, at der optræder visse skævheder i data på grund af frafald (se også appendiks D: *Viden om Praksis* – data og metode). EVA vurderer dog, at data er af så høj kvalitet, at resultaterne kan bruges til at udpege områder, hvor det kan være særligt relevant at reflektere over lokal praksis.

2 Indledning

2.1 Baggrund

Det daværende Børne- og Socialministerium besluttede i 2016, at Danmark skulle være med i den første runde af OECD-undersøgelsen *Starting Strong Teaching and Learning International Survey (TALIS Starting Strong)*. Mens den oprindelige TALIS-undersøgelse har fokus på lærernes professionelle udvikling, læringsmiljøet på skolerne samt skoleledelse på både grundskole- og ungdomsuddannelsesniveau, har *TALIS Starting Strong* flyttet fokus til dagtilbud. *TALIS Starting Strong* er foretaget første halvdel af 2018 i Danmark, Norge, Island, Tyskland, Chile, Israel, Japan, Sydkorea og Tyrkiet i dagtilbud målrettet børn fra 3 år til grundskoleniveau. Danmark, Norge, Tyskland og Israel deltager desuden i undersøgelsen på 0-2 årsområdet. Resultaterne fra den internationale undersøgelse er offentliggjort i OECD's rapport *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018* (OECD, 2019a).

Viden om Praksis er den danske del af *TALIS Starting Strong*. Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har efter aftale med Børne- og Undervisningsministeriet planlagt to afrapporteringer på de danske *Viden om Praksis*-data. Dette er den første afrapportering. Den næste afrapportering, som har fokus på pædagogisk praksis, faglig overbevisning, ledelse og tilsyn, forventes offentliggjort i anden halvdel af 2020.

2.2 Formål

Formålet med denne rapport er at belyse, om der er nogle personalegrupper inden for dagtilbudsområdet, som i særlig grad deltager i eller efterspørger faglig kompetenceudvikling. Rapporten ser desuden nærmere på, hvilke emner der efterspørger faglig kompetenceudvikling inden for. Resultaterne identificerer således personalegrupper, det kan være hensigtsmæssigt at være ekstra opmærksom på, når kompetenceudviklingsaktiviteterne i dagtilbud planlægges.

Rapportens primære målgruppe er konsulenter i forvaltningen, som arbejder med faglig kompetenceudvikling, samt ledere i dagtilbud med ansvar for planlægning af det pædagogiske personales faglige kompetenceudvikling.

Rapporten kan også have interesse på det politiske niveau, både nationalt og kommunalt, samt for pædagogisk personale, der kan bruge resultaterne til at diskutere og udvikle egen praksis i samspil med deres pædagogiske leder.

2.3 Datagrundlag

Denne rapport baserer sig på spørgeskemaer til pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger. Data er indsamlet i første halvdel af 2018.

I Danmark er spørgeskemaerne besvaret af 544 pædagogisk personale i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, 307 pædagogisk personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt 234 dagplejere. Desuden deltager 102 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, 55 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt 38 dagplejepædagoger.

I undersøgelsen indgår både offentlige, private og selvejende daginstitutioner. For dagplejens vedkommende indgår de kommunale og private dagplejere – men ikke de private pasningsordninger.

Det skal bemærkes, at der optræder visse skævheder i data på grund af frafald (se også appendiks D: *Viden om Praksis* – data og metode). EVA vurderer dog, at data er af så høj kvalitet, at resultaterne kan bruges til at udpege områder, hvor det kan være særligt relevant at reflektere over lokal praksis.

2.4 Læsevejledning

Denne rapport har fokus på faglig kompetenceudvikling i dagtilbud. Både pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger er i fokus. Rapporten ser nærmere på:

- Hvem der deltager i faglig kompetenceudvikling, og hvad de deltager i (kapitel 3).
- Hvordan hænger deltagelse i faglig kompetenceudvikling sammen med uddannelse, anciennitet og arbejdstid (kapitel 3)?
- Hvem der efterspørger faglig kompetenceudvikling, og hvad de efterspørger (kapitel 4).
- Hvordan hænger efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling sammen med uddannelse, anciennitet og arbejdstid (kapitel 4)?
- Hvilke barrierer opleves der for faglig kompetenceudvikling (kapitel 4)?
- Hvordan ser det ud med faglig kompetenceudvikling i dagtilbud på tværs af de deltagende OECD-lande (kapitel 5)?

Rapporten undersøger også sammenhængen mellem børnegruppens sammensætning og det pædagogiske personales deltagelse i og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling. Resultaterne herfra ligger i appendiks C, da fundene kun sjældent er signifikante. Med andre ord findes der sjældent en sammenhæng mellem børnegruppens sammensætning og det pædagogiske personales deltagelse i og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling.

Ønsker man at dykke mere ned i datagrundlaget for og de metodiske overvejelser bag *Viden om Praksis*, findes disse i appendiks D.

3 Deltagelse i faglig kompetenceudvikling

I dette kapitel ser vi nærmere på deltagelse i faglig kompetenceudvikling for det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen samt for dagtilbudsledere og dagplejepædagoger.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger viser overordnet set, at:

- 79 % af personalet i daginstitutionerne (0-2-årsområdet og 3-5-årsområdet), 67 % af dagplejerne, 100 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet, 99 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet og 97 % af dagplejepædagogerne deltager i faglig kompetenceudvikling i løbet af et år.
- For alle grupper er de tre mest benyttede kompetenceudviklingsaktiviteter: ”kurser/seminarer med fremmøde”, ”deltagelse i netværk med fagpersoner, som arbejder med børn” samt ”konferencer, hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterede deres forskning eller drøftede faglige problemstillinger”.
- Pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen deltager især i aktiviteter, som har fokus på ”børns udvikling (fx socio-emotionelle, motoriske og kognitive udvikling eller selvregulering)”, ”understøttelse af børns leg” og ”understøttelse af børns sproglige kompetencer”.
- Der er en signifikant sammenhæng i daginstitutionerne mellem det pædagogiske personales uddannelsesniveau og deltagelse i faglig kompetenceudvikling. I daginstitutionerne er det således oftest de pædagoguddannede, som deltager i faglig kompetenceudvikling. I dagplejen, hvor næsten 90 % ikke har en pædagogisk uddannelse, er forskellene ikke så markante.
- Der er en signifikant sammenhæng mellem det pædagogiske personales anciennitet og deltagelse i faglig kompetenceudvikling. I daginstitutionerne er sammenhængen mest tydelig for det personale, som arbejder med de 0-2-årige. Her deltager 68 % af personalet med 0-5 års anciennitet i faglig kompetenceudvikling, mens det tilsvarende gør sig gældende for 87 % af personalet med over 25 års erfaring. Billedet er omvendt i dagplejen, hvor dagplejere med over 25 års erfaring i mindre grad deltager i faglig kompetenceudvikling (43 %) i forhold til dem, som har kortere erfaring (66-78 %).

3.1 Kompetencegivende uddannelsesniveau

Dette afsnit gennemgår først uddannelsesniveauet for det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen i de dagtilbud, som deltager i undersøgelsen. Dernæst undersøger vi sammenhængen mellem uddannelsesniveau og deltagelse i faglig kompetenceudvikling. Desuden undersøger vi, hvilke emner dagtilbudsledere og dagplejepædagoger har dækket under deres uddannelse og tidligere kompetenceudviklingsaktiviteter.

Tabel 3.1 viser det pædagogiske personales uddannelsesniveau.

TABEL 3.1

Det pædagogiske personales uddannelsesniveau

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Pædagoguddannelse (*)	68	64	3
PAU eller PGU	8	7	10
Ingen pædagogisk uddannelse (**)	25	29	87
Total	100	100	100

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere. Afrunding kan medføre, at andelen ikke summer til 100.

* = Inkl. cand.pæd. eller anden relevant kandidatuddannelse (N = 4).

** = Ingen pædagogisk uddannelse, dog evt. pædagogisk kursusforløb.

Tabellen viser, at mellem 64 % og 68 % af personalet i daginstitutionerne har en pædagoguddannelse, mens 25 % til 29 % ikke har en pædagogisk uddannelse, og de resterende enten har taget PAU eller PGU (hvh. den pædagogiske assistentuddannelse og den pædagogiske grunduddannelse). Billedet er markant anderledes i dagplejen, hvor næsten 90 % ikke har en pædagogisk uddannelse, 10 % har taget PAU eller PGU, og 3 % er pædagoguddannet.

Det skal her påpeges, at der er nogle skævheder i data, som derfor ikke er fuldt repræsentative for alle danske dagtilbud (jf. appendiks B). Tabel B.1 i appendiks B viser uddannelsesfordelingen for personalet i hhv. daginstitutioner og dagplejen i 2018, hvis man i stedet benytter Danmarks Statistiks Statistikbank. Tallene er ikke fuldt sammenlignelige, idet Danmarks Statistik omregner til fuldtidsansatte og desuden kun inkluderer personalet i kommunale og selvejende institutioner og dagplejere. Sammenholdes tabel 3.1 og 6.1 ses det dog, at fordelingen af uddannelsesniveauet i *Viden om Praksis* er i overensstemmelse med Danmarks Statistiks fordeling, om end der er 5-10 procentpoint flere pædagoguddannede i *Viden om Praksis* og tilsvarende 5-10 procentpoint færre uden en pædagogisk uddannelse.

Tabel 3.2 viser, hvilke emner der har indgået i dagtilbudsledernes og dagplejepædagogernes uddannelse eller kompetenceudviklingsforløb (herefter kaldet "uddannelse").

TABEL 3.2

Andel af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, hvor følgende emner indgik i deres uddannelse eller kompetenceudviklingsforløb

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Uddannelse eller kursus med fokus på den tidlige barndom	85	91	85
Administration	34	37	25
Pædagogisk ledelse	71	77	72

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at størstedelen af lederne og dagplejepædagogerne har dækket emner om "den tidlige barndom", mens under halvdelen har uddannelse, som dækker administration. Mellem 71 % og 77 % har desuden uddannelse inden for pædagogisk ledelse.

3.2 Hvem deltager i faglig kompetenceudvikling – og hvad består aktiviteterne af?

Tabel 3.3. viser andelen af pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, samt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, som deltager i faglig kompetenceudvikling i løbet af et år.

TABEL 3.3

Andel, som har deltaget i faglig kompetenceudvikling de seneste 12 måneder

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Pædagogisk personale	79	79	67
Dagtilbudsledere og dagplejepædagoger	99	100	97

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere. *Viden om Praksis* indeholder derudover besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at mens 79 % af personalet i daginstitutionerne deltager i faglig kompetenceudvikling i løbet af et år, er det tilsvarende gældende for 67 % af dagplejerne. For dagtilbudsledere og dagplejepædagogerne ligger niveauet på mellem 97 % og 100 %. Mens denne andel synes stor, skal det bemærkes, at faglig kompetenceudvikling kan bestå af netværksdeltagelse, hvilket langt de fleste dagtilbudsledere og dagplejepædagoger deltager i (se også tabel 3.5).

Tabel 3.4 og 3.5 viser de tre mest benyttede kompetenceudviklingsaktiviteter blandt hhv. det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen samt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger.

TABEL 3.4

Top-3 over typer af faglige kompetenceudviklingsaktiviteter blandt det pædagogiske personale

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	Kurser/seminarer med fremmøde (54 %)	Kurser/seminarer med fremmøde (49 %)	Kurser/seminarer med fremmøde (55 %)
Top-2	Deltagelse i netværk af fagpersoner, der arbejder med børn (52 %)	Konferencer , hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterer deres forskning eller drøfter faglige problemstillinger (40,9 %)	Deltagelse i netværk af fagpersoner, der arbejder med børn (24 %)
Top-3	Konferencer , hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterer deres forskning eller drøfter faglige problemstillinger (45 %)	Deltagelse i netværk af fagpersoner (40,7 %)	Konferencer , hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterer deres forskning eller drøfter faglige problemstillinger (22 %) / Kollegial <i>observation</i> og/eller <i>selvobservation</i> og coaching som led i en formel praksis i faginstitutionen (22 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Mulige svarkategorier: "Kurser/seminarer med fremmøde", "Onlinekurser/seminarer", "Konferencer, hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterer deres forskning eller drøfter faglige problemstillinger", "Efteruddannelse inden for det ordinære efter- og videreuddannelsessystem (fx akademi-, diplom- eller masteruddannelse)", "Observationsbesøg i andre dagtilbud", "Kollegial observation og/eller selvobservation og coaching som led i en formel praksis", "Ekstern coaching i daginstitutionen/dagplejen", "Deltagelse i et netværk af fagpersoner, der arbejder med børn", "Introduktions- eller mentoraktiviteter", "Andet". Procentsatserne angiver andelen af personale i alt, der har deltaget i den pågældende kompetenceudviklingsaktivitet inden for de seneste 12 måneder. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

For alle, både pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, er de tre mest benyttede kompetenceudviklingsaktiviteter:

- "Kurser/seminarer med fremmøde"
- "Deltagelse i netværk med fagpersoner, som arbejder med børn"
- "Konferencer, hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterer deres forskning eller drøfter faglige problemstillinger".

Der er dog forskel på, hvor udbredte de tre aktiviteter er: Mens 49-55 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen oftest deltager i kurser og seminarer med fremmøde (tabel 3.4), er langt de fleste dagtilbudsledere (92-97 %) en del af et netværk med andre fagpersoner, som arbejder med børn (tabel 3.5). For dagplejepædagogerne er det ligeledes netværk, som er det mest benyttede (85 %) (tabel 3.5).

TABEL 3.5

Top-3 over typer af faglige kompetenceudviklingsaktiviteter blandt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	Deltagelse i netværk af fagpersoner, der arbejder med børn (92 %)	Deltagelse i netværk af fagpersoner, der arbejder med børn (97 %)	Deltagelse i netværk af fagpersoner, der arbejder med børn (85 %)
Top-2	Konferencer , hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterer deres forskning eller drøfter faglige problemstillinger (88 %)	Konferencer , hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterer deres forskning eller drøfter faglige problemstillinger (93 %)	Kurser/seminarer med fremmøde (76 %)
Top-3	Kurser/seminarer med fremmøde (78 %)	Kurser/seminarer med fremmøde (78 %)	Konferencer , hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterer deres forskning eller drøfter faglige problemstillinger (74 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Mulige svarkategorier: "Kurser/seminarer med fremmøde", "Onlinekurser/seminarer", "Konferencer, hvor pædagogisk personale og/eller forskere præsenterer deres forskning eller drøfter faglige problemstillinger", "Efteruddannelse inden for det ordinære efter- og videreuddannelsessystem (fx akademi-, diplom- eller masteruddannelse)", "Observationsbesøg i andre dagtilbud", "Kollegial observation og/eller selvobservation og coaching som led i en formel praksis", "Deltagelse i et netværk af fagpersoner, der arbejder med børn", "Introduktions- eller mentoraktiviteter", "Andet". Procentsatserne angiver andelen af ledere og dagplejepædagoger i alt, der har deltaget i den pågældende kompetenceudviklingsaktivitet inden for de seneste 12 måneder. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabel 3.6. viser de emner, som flest pædagogiske personalegrupper deltager i kompetenceudvikling inden for.

TABEL 3.6

Top-3 over emner for faglig kompetenceudvikling blandt det pædagogiske personale

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	Indhold relateret til børns udvikling , fx socio-emotionelle, motoriske og kognitive udvikling eller selvregulering (66 %)	Indhold relateret til børns udvikling , fx socio-emotionelle, motoriske og kognitive udvikling eller selvregulering (72 %)	Understøttelse af børns leg (79 %)
Top-2	Understøttelse af børns leg (62 %)	Understøttelse af børns leg (68 %)	Indhold relateret til børns udvikling , fx socio-emotionelle, motoriske og kognitive udvikling eller selvregulering (78 %)
Top-3	Understøttelse af børns sproglige kompetencer (54 %)	Understøttelse af børns sproglige kompetencer (61 %)	Understøttelse af børns sproglige kompetencer (70 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Mulige svarkategorier: "Indhold relateret til børns udvikling, fx socio-emotionelle, motoriske og kognitive udvikling eller selvregulering", "Indhold relateret til børns sundhed eller personlig pleje (fx hygiejne)", "Understøttelse af leg", "Understøttelse af kreativitet og problemløsning", "Understøttelse af børns overgange fra dagtilbud til grundskole", "Arbejde med forældre/familier", "Læringsteorier (fx sociokulturelle teorier, adfærdsteorier, kognitive teorier, konstruktivistiske teorier)", "Understøttelse af børns sproglige kompetencer", "Understøttelse af børns matematiske læring og talforståelse (fx tællelege)", "Understøttelse af børns læring inden for natur og teknologi", "Understøttelse af børns kreative læring", "Understøttelse af børn med særlige behov", "Håndtering af børnegrupper", "Løbende observation og dokumentation af børns udvikling, trivsel og læring", "Arbejde med børn med forskellige baggrunde (fx multikulturelle, økonomiske, religiøse)", "Arbejde med flersprogede børn". Procentsatserne angiver andelen af det pædagogiske personale inden for henholdsvis 3-5- og 0-2-årsområdet samt dagplejere, som har deltaget i kompetenceudviklende aktiviteter, og som angiver, at det pågældende emne er optrådt i deres kompetenceudviklingsaktiviteter. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Som det ses af tabellen, deltager det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen især i aktiviteter, som har fokus på:

- "Børns udvikling (fx socio-emotionelle, motoriske og kognitive udvikling eller selvregulering)"
- "Understøttelse af børns leg"
- "Understøttelse af børns sproglige kompetencer".

Det er her værd at bemærke, at legen – som noget nyt – blev skrevet ind i dagtilbudsloven, da den styrkede pædagogiske læreplan trådte i kraft i sommeren 2018 (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018, s. 18, 54).

3.3 Uddannelsesniveau og deltagelse i faglig kompetenceudvikling

Tabel 3.7 viser, om der er en sammenhæng mellem det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejens uddannelsesniveau og deltagelse i faglig kompetenceudvikling.

TABEL 3.7

Andel af det pædagogiske personale, som har deltaget i kompetenceudvikling de sidste 12 måneder, fordelt på uddannelsesniveau

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Pædagoguddannelse (*)	88	84	62
PAU eller PGU	46	71	56
Ingen pædagogisk uddannelse (**)	58	66	69

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant sammenhæng mellem det pædagogiske personales uddannelsesniveau og dets deltagelse i kompetenceudviklende aktiviteter. Der er benyttet en χ^2 -test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

* = Inkl. cand.pæd. eller anden relevant kandidatuddannelse (N = 4).

** = Ingen pædagogisk uddannelse, dog evt. pædagogisk kursusforløb.

Der er en signifikant sammenhæng mellem det pædagogiske personales og dagplejernes uddannelsesniveau og deltagelse i faglig kompetenceudvikling. Især i daginstitutionerne er det oftest de pædagoguddannede, som deltager i faglig kompetenceudvikling. Forskellene er ligeledes statistiske signifikante i dagplejen, men ikke så markante. Her er det dog også vigtigt at huske på resultaterne fra tabel 3.1, som viser, at næsten 90 % af dagplejerne befinder sig i kategorien "Ingen pædagogisk uddannelse".

3.4 Anciennitet, arbejdstid og deltagelse i faglig kompetenceudvikling

Tabel 3.8 viser sammenhængen mellem ancienniteten for det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen og deltagelse i faglig kompetenceudvikling.

TABEL 3.8

Andel af det pædagogiske personale, som har deltaget i faglig kompetenceudvikling de sidste 12 måneder, fordelt på anciennitet

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
0-5 år	72	68	72
6-15 år	82	83	78

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
16-25 år	84	84	66
Over 25 år	78	87	43

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant sammenhæng mellem det pædagogiske personales anciennitet og dets deltagelse i faglige kompetenceudviklende aktiviteter. Der er benyttet en χ^2 -test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at der er en signifikant sammenhæng mellem anciennitet og deltagelse i faglig kompetenceudvikling. I daginstitutionerne er sammenhængen mest tydelig for det personale, som arbejder med de 0-2-årige. Her deltager 68 % af personalet med 0-5 års anciennitet i faglig kompetenceudvikling i løbet af et år, mens det tilsvarende gør sig gældende for 87 % af personalet med over 25 års erfaring. Billedet er omvendt i dagplejen, hvor dagplejere med over 25 års erfaring i mindre grad deltager i faglig kompetenceudvikling (43 % inden for et år) i forhold til dem, som har kortere erfaring (her deltager 66-78 %).

100 % af dagtilbudslederne i daginstitutionerne med 0-25 års erfaring deltager i faglig kompetenceudvikling (se tabel B.2 i appendiks B). For dagplejepædagogerne ligger niveauet ligeledes på 93 % til 100 %, uanset anciennitet.

Der er ingen sammenhæng mellem det pædagogiske personales arbejdstid i daginstitutionerne (fuldtid/deltid) og deres deltagelse i faglig kompetenceudvikling (tabel B.3 i appendiks B). Mens der er en stor og signifikant forskel mellem arbejdstid og deltagelse i kompetenceudvikling i dagplejen, skal man holde sig for øje, at blot 0,7 % af dagplejerne i undersøgelsen arbejder deltid. Det er således en meget lille gruppe, der er tale om.

4 Efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling

I dette kapitel ser vi nærmere på det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagogers efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger viser overordnet set, at:

- 40 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet, 38 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner på 3-5-årsområdet og 31 % af dagplejerne efterspørger i høj grad faglig kompetenceudvikling. Det tilsvarende gør sig gældende for 29 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet, 25 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet og 28 % af dagplejepædagogerne.
- Det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen særligt efterspørger faglig kompetenceudvikling med fokus på "Arbejdet med børn med særlige behov" og "Arbejde med flersprogede børn". Der er et meget lille sammenfald mellem top-3 over de emner, som det pædagogiske personale i høj grad efterspørger, og top-3 over de emner, som de i det forgangene år deltog i kompetenceudvikling inden for.
- Dagtilbudsledere i daginstitutionerne i høj grad efterspørger emner inden for "Viden om og forståelse af aktuelle nationale/lokale politikker for dagtilbud til børn", "Viden om og forståelse af ny ledelsesforskning og -teori" samt "Økonomistyring".
- Dagplejepædagogerne efterspørger "Observation af pædagogisk personales praksis og interaktion mellem personale og børn", "At give feedback" og "Samarbejde med forældre".
- I daginstitutioner til 0-2-årige har især PAU-/PGU-uddannede en markant lavere efterspørgsel på kompetenceudvikling. I dagplejen er det især dagplejere uden pædagogisk uddannelse, som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling i forhold til deres kollegaer med pædagogiske uddannelser.
- Dagtilbudsledere i daginstitutionerne efterspørger i højere grad faglig kompetenceudvikling, hvis de har 0-15 års erfaring, i forhold til hvis de har over 15 års erfaring.
- Pædagogisk personale i daginstitutioner, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger peger alle på, at de største barrierer for deltagelse i faglig kompetenceudvikling er prisen, at efteruddannelsen foregår i arbejdstiden, og at der ikke er kollegaer nok til at tage over imens. Dagplejerne peger på de samme barrierer, men påpeger desuden også manglende udbud af egnede kurser.

4.1 Hvem efterspørger faglig kompetenceudvikling – og hvad efterspørges?

I dette kapitel undersøger vi, hvem der efterspørger faglig kompetenceudvikling – samt hvad de efterspørger. Konkret ser vi på de besvarelser, hvor pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger tilkendegiver, at de i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling.

Tabel 4.1 viser andelen af pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen, samt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling.

TABEL 4.1

Andel, som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Pædagogisk personale	38	40	31
Dagtilbudsledere og dagplejepædagoger	25	29	28

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Tabellen angiver andelen af pædagogisk personale og dagplejere samt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der har svaret, at de i høj grad har behov for faglig kompetenceudvikling. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere. Desuden besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at 40 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet, 38 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner på 3-5-årsområdet og 31 % af dagplejerne i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling. Det tilsvarende gør sig gældende for 29 % af dagtilbudslederne på 0-2-årsområdet, 25 % af dagtilbudslederne på 3-5-årsområdet og 28 % af dagplejepædagogerne.

Tabel 4.2 viser top-3 over emner, som pædagogisk personale i daginstitutioner og i dagplejen i høj grad efterspørger.

TABEL 4.2

Top-3 over emner, der i høj grad efterspørges af det pædagogiske personale

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	Arbejde med børn med særlige behov (19 %)	Arbejde med børn med særlige behov (18 %)	Arbejde med børn med særlige behov (18 %)
Top-2	Understøttelse af børns sproglige kompetencer (13 %)	Arbejde med flersprogede børn (13 %)	Arbejde med flersprogede børn (10 %)
Top-3	Arbejde med flersprogede børn (13 %)	Arbejde med børn med forskellige baggrunde (fx multikulturelle, økonomiske, religiøse) (13 %)	Arbejde med børn med forskellige baggrunde (fx multikulturelle, økonomiske, religiøse) (7 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Mulige svarkategorier: "Indhold relateret til børns udvikling, fx socio-emotionelle, motoriske og kognitive udvikling eller selvregulering", "Indhold relateret til børns sundhed eller personlig pleje (fx hygiejne)", "Understøttelse af leg", "Understøttelse af kreativitet og problemløsning", "Understøttelse af børns overgange fra dagtilbud til grundskole", "Arbejde med forældre/familier", "Læringsteorier (fx sociokulturelle teorier, adfærdsteorier, kognitive teorier, konstruktivistiske teorier)", "Understøttelse af børns sproglige kompetencer", "Understøttelse af børns matematiske læring og talforståelse (fx tællelege)", "Understøttelse af børns læring inden for natur og teknologi", "Understøttelse af børns kreative læring", "Understøttelse af børn med særlige behov", "Håndtering af børnegrupper", "Løbende observation og dokumentation af børns udvikling, trivsel og læring", "Arbejde med børn med forskellige baggrunde (fx multikulturelle, økonomiske, religiøse)", "Arbejde med flersprogede børn". Procentsatserne angiver andelen af det pædagogiske personale inden for henholdsvis 3-5- og 0-2-årsområdet samt dagplejere i alt, der har svaret, at de i høj grad har behov for faglig kompetenceudvikling inden for det pågældende emne. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at det særligt er faglig kompetenceudvikling med fokus på "Arbejdet med børn med særlige behov" og "Arbejde med flersprogede børn", som det pædagogiske personale efterspørger. Således efterspørger 18-19 % af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen i høj grad faglig kompetenceudvikling med fokus på arbejdet med børn med særlige behov, mens 10-13 % i høj grad efterspørger kompetenceudvikling med fokus på flersprogede børn. I dagtilbud til 0-2-årige har personalet desuden et stort fokus på arbejdet med børn med forskellige baggrunde (fx multikulturelle, økonomiske, religiøse), mens personalet i dagtilbud til 3-5-årige har mere fokus på understøttelse af børns sproglige kompetencer.

Der er et meget lille sammenfald mellem top-3 over de emner, som det pædagogiske personale i høj grad efterspørger (tabel 4.2), og top-3 over de emner, som de i det forgangene år deltog i kompetenceudvikling inden for (tabel 3.6). Dette kan der være flere forklaringer på. Måske efterspørger personalet noget nyt, fordi de allerede føler sig dækket ind med det, de har lært det forgangene år. Forskellen kan også skyldes, at vi her i rapporten kun inkluderer besvarelser, hvor personalet "i høj grad" tilkendegiver et behov for faglig kompetenceudvikling, mens det personale, som faktisk deltager i kompetenceudvikling, måske også bare "i nogen grad" efterspørger den. Behovet for kompetenceudvikling inden for arbejdet med børn med særlige behov ligger dog også i top, når man undersøger, hvilke emner personalet både "i høj grad" og "i nogen grad" efterspørger. Forskellen mellem efterspurgte emner og de emner, personalet har deltaget i kompetenceudvikling inden for, skyldes derfor næppe den restriktive inklusion af besvarelser.

Tabel 4.3 viser top-3 over emner, som dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne i høj grad efterspørger.

TABEL 4.3

Top-3 over emner, der i høj grad er efterspurgt af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	Viden om og forståelse af aktuelle nationale/lokale politikker for dagtilbud til børn (9%)	Viden om og forståelse af aktuelle nationale/lokale politikker for dagtilbud til børn (13%)	Observation af pædagogisk personales praksis og interaktion mellem personale og børn (19%)
Top-2	Viden om og forståelse af ny ledelsesforskning og -teori (7%)	Økonomistyring (13%)	At give feedback (13%)
Top-3	Økonomistyring (7%)	Viden om og forståelse af ny ledelsesforskning og -teori (12%)	Samarbejde med forældre (10%)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Mulige svarkategorier: "Viden om og forståelse af ny ledelsesforskning og -teori", "Viden om og forståelse af aktuelle nationale/lokale politikker for dagtilbud til børn", "Brug af data til at styrke kvaliteten af daginstitutionen (fx feedbackdata fra pædagogisk personale og forældre)", "Udformning af daginstitutionens mål for børns udvikling, trivsel og læring", "Samarbejde med forældrene", "Samarbejde med grundskolerne", "Observation af pædagogisk personales praksis og interaktion mellem personale og børn", "At give feedback", "At fremme ligestilling og diversitet", "Personaleledelse", "Økonomistyring". Procentsatserne angiver andelen af ledere inden for henholdsvis 3-5- og 0-2-årsområdet og dagplejepædagoger i alt, der har svaret, at de i høj grad har behov for faglig kompetenceudvikling inden for det pågældende emne. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at de dagtilbudsledere, som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling, primært gør det inden for:

- "Viden om og forståelse af aktuelle nationale/lokale politikker for dagtilbud til børn"
- "Viden om og forståelse af ny ledelsesforskning og -teori"
- "Økonomistyring".

Dagplejepædagogerne efterspørger i høj grad:

- "Observation af pædagogisk personales praksis og interaktion mellem personale og børn"
- "At give feedback"
- "Samarbejde med forældre".

Den styrkede pædagogiske læreplan trådte i kraft, kort tid efter at *Viden om Praksis*-data blev indsamlet (Børne- og Undervisningsministeriet, 2018). Dagtilbudsledernes orientering mod nationale og lokale politikker var derfor højaktuel i foråret 2018. At en gruppe af dagtilbudslederne også i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling inden for økonomistyring, skal desuden ses i lyset af tabel 3.2, som viser, at under 40 % af dagtilbudslederne har taget en uddannelse eller deltaget i kompetenceudvikling inden for administration.

4.2 Uddannelsesniveau og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling

Tabel 4.4 viser sammenhængen mellem det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejens uddannelsesniveau og deres efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling.

TABEL 4.4

Andel af det pædagogiske personale, som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling, fordelt på uddannelsesniveau

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Pædagoguddannelse (*)	39	42	17
PAU eller PGU	36	16	11
Ingen pædagogisk uddannelse (**)	36	41	34

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Procentsatserne angiver andelen af pædagogisk personale i alt, der har svaret, at de i høj grad har behov for faglig kompetenceudvikling. Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant sammenhæng mellem det pædagogiske personales uddannelsesniveau og dets efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling. Der er benyttet en χ^2 -test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

* = Inkl. cand.pæd. eller anden relevant kandidatuddannelse (N = 4).

** = Ingen pædagogisk uddannelse, dog evt. pædagogisk kursusforløb.

Tabellen viser, at det udelukkende er på 0-2-årsområdet, at der er en sammenhæng mellem uddannelse og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling.

Især i dagplejen er der en markant og signifikant sammenhæng mellem uddannelsesniveau og efterspørgsel, hvor dagplejere uden pædagogisk uddannelse i langt højere grad efterspørger faglig kompetenceudvikling end deres kollegaer med pædagogiske uddannelser. Her er det også vigtigt at huske på, at næsten 90 % af dagplejerne i undersøgelsen ikke har en pædagogisk uddannelse (tabel 3.1). Også i daginstitutionerne rettet mod de 0-2-årige er der en sammenhæng mellem uddannelse og efterspørgsel på kompetenceudvikling. Her er det personale med PAU/PGU, som skiller sig ud ved en markant lavere efterspørgsel på kompetenceudvikling.

Der er ikke en entydig sammenhæng mellem de emner, dagtilbudslederne og dagplejepædagogerne har dækket under deres uddannelse eller tidligere kompetenceudviklingsforløb og deres efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling (tabel B.4 i appendiks B).

4.3 Anciennitet, arbejdstid og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling

For det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen er der ingen tydelig sammenhæng mellem anciennitet og efterspørgsel. Undtagelsen er på 3-5-årsområdet, hvor en markant mindre andel af personalet efterspørger faglig kompetenceudvikling, hvis de har over 25 års erfaring (tabel B.5 i appendiks B).

Tabel 4.5 viser sammenhængen mellem dagtilbudsledere og dagplejepædagogers anciennitet og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling.

TABEL 4.5

Andel af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling, fordelt efter anciennitet

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
0-5 år	36	38	23
6-15 år	24	46	36
16-25 år	17	14	23
Over 25 år	19	18	-

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Procentsatserne angiver andelen af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger i alt, der har svaret, at de i høj grad har behov for faglig kompetenceudvikling. Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant sammenhæng mellem dagtilbudslederes/dagplejepædagogers anciennitet og deres efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling. Der er benyttet en chi²-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Tabellen viser, at dagtilbudsledere i højere grad efterspørger faglig kompetenceudvikling, hvis de har 0-15 års erfaring, end hvis de har over 15 års erfaring. Denne sammenhæng ses ikke i dagplejen.

Kapitel 3 viste, at der ikke er sammenhæng mellem arbejdstid og *deltagelse* i faglig kompetenceudvikling i daginstitutionerne. Med hensyn til arbejdstid og *efterspørgsel* på kompetenceudvikling er der en statistisk signifikant sammenhæng for personale i daginstitutioner til 0-2-årige, således at fuldtidspersonale i højere grad efterspørger faglig kompetenceudvikling (tabel B.6 i appendiks B). Forskellen i efterspørgsel er dog ikke stor.

4.4 Oplevede barrierer for faglig kompetenceudvikling

Tabel 4.6 viser de hindringer for faglig kompetenceudvikling, som det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen i særlig grad oplever.

TABEL 4.6

Top-3 over hindringer for faglig kompetenceudvikling blandt det pædagogiske personale

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	Efteruddannelse er for dyrt (47 %)	Efteruddannelse er for dyrt (52 %)	Der er ikke nok pædagogisk personale til at tage over i mit fravær (42 %)
Top-2	Der er ikke nok pædagogisk personale til at tage over i mit fravær (46 %)	Der er ikke nok pædagogisk personale til at tage over i mit fravær (50 %)	Manglende udbud af egnede kurser (41 %)

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-3	Efteruddannelse kolliderer med min skemalagte arbejdstid (35 %)	Efteruddannelse kolliderer med min skemalagte arbejdstid (35 %)	Efteruddannelse kolliderer med min skemalagte arbejdstid (37 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Mulige svarkategorier: "Jeg har ikke forudsætningerne (fx kvalifikationer, erfaring, anciennitet)", "Efteruddannelse er for dyrt", "Manglende støtte fra min leder", "Efteruddannelse kolliderer med min skemalagte arbejdstid", "Jeg har ikke tid på grund af familiære forpligtelser", "Manglende udbud af egnede kurser", "Manglende tilskyndelse til deltagelse i faglig kompetenceudvikling", "Der er ikke nok pædagogisk personale til at tage over i mit fravær". Procentsatserne angiver andelen af pædagogisk personale i alt, der har erklæret sig enige eller meget enige i, at den pågældende grund er en hindring for faglig kompetenceudvikling. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at det er de samme hindringer for faglig kompetenceudvikling, som personalet i daginstitutionerne peger på:

- "Efteruddannelse er for dyr"
- "Der er ikke nok pædagogisk personale til at tage over i mit fravær"
- "Efteruddannelse kolliderer med min skemalagte arbejdstid".

5 Internationale resultater fra OECD

Også dagplejere oplever manglende tid og manglende kollegaer som store barrierer. Interessant nok er der også 41 % af dagplejerne, som påpeger, at der mangler egnede kurser.

Dagtilbudsledernes og dagplejepædagogers top-3 over hindringer for faglig kompetenceudvikling er lig personalet i daginstitutionerne (tabel B.7 i appendiks B).

Viden om Praksis er en del af den internationale OECD-undersøgelse *Starting Strong Teaching and Learning International Survey (TALIS Starting Strong)*. I undersøgelsen deltager Danmark, Norge, Island, Tyskland, Chile, Israel, Japan, Sydkorea og Tyrkiet med data på 3-5 årsområdet. Danmark, Norge, Tyskland og Israel deltager desuden i undersøgelsen på 0-2-årsområdet. Resultaterne fra den internationale undersøgelse er offentliggjort i OECD's rapport *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018* (OECD, 2019a). Den internationale rapport indeholder primært analyser på 3-5-årsområdet, som derfor er fokus i dette kapitel, medmindre andet er nævnt.

Dette kapitel opsummerer de vigtigste internationale resultater fra OECD-rapporten vedrørende faglig kompetenceudvikling. Den internationale rapport fokuserer primært på pædagogisk personale i daginstitutioner, dog er de relevante resultater vedrørende dagtilbudsledere opsummeret sidst i kapitlet.

5.1 Deltagelse i faglig kompetenceudvikling

Sammenligner man Danmark med de resterende OECD-lande i undersøgelsen med hensyn til faglig kompetenceudvikling, er der ikke mange afvigelser.

I alle lande deltog mere end 75 % af det pædagogiske personale i faglig kompetenceudvikling i løbet af 12 måneder forud for undersøgelsen. Det typiske format for kompetenceudvikling i alle lande er kurser/seminarer med fremmøde (OECD, 2019a, s. 110), hvilket også gør sig gældende i Danmark (tabel 3.3).

De to hyppigst rapporterede emner for faglig kompetenceudvikling på tværs af alle deltagende lande er "Indhold relateret til børns udvikling (fx socio-emotionelle, motoriske og kognitive udvikling eller selvregulering" og "Understøttelse af børns leg" (OECD, 2019a, s. 113). Disse emner er også de hyppigst rapporterede blandt det pædagogiske personale i de danske daginstitutioner målrettet de 3-5 år (tabel 3.6).

På tværs af OECD-landene er det en større andel af pædagogisk personale med et uddannelsesniveau på bachelorniveau eller derover, som deltager i faglig kompetenceudvikling inden for et år, i forhold til deres kollegaer med et uddannelsesniveau under bachelorniveau (OECD, 2019a, s. 110).

Dette er på linje med resultaterne i denne rapport (tabel 3.7), hvor der dog også er taget højde for, om uddannelsen var pædagogfaglig.

5.2 Efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling

I næsten alle deltagende lande efterspørger det pædagogiske personale i høj grad faglig kompetenceudvikling inden for arbejde med børn med særlige behov. Ligeledes efterspørges der i alle lande også i høj grad faglig kompetenceudvikling inden for arbejde med flersprogede børn. Dette billede genfindes i Danmark (tabel 4.2).

I danske, norske og tyske dagtilbud efterspørger pædagogisk personale, der arbejder på 0-2-årsområdet med over 10 % børn med særlige behov, i højere grad faglig kompetenceudvikling inden for dette område end andre. I mange lande, inklusive Danmark, er der desuden en sammenhæng mellem at have over 10 % børn med et andet modersmål end det sprog, der benyttes i institutionen, og en højere efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling inden for arbejde med flersprogede børn (OECD, 2019a, s. 110-111).

De tværnationale resultater indikerer desuden en vis uoverensstemmelse mellem de emner, som primært dækkes i faglig kompetenceudviklingen, og de emner, som primært efterspørges – en pointe, som fremhæves af OECD (OECD, 2019a, s. 112). Et eksempel på denne uoverensstemmelse er den høje efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling inden for arbejde med børn med særlige behov og den faktiske rapporterede afviklede kompetenceudvikling inden for samme område.

5.3 Barrierer for deltagelse i faglig kompetenceudvikling

På tværs af landene nævner det pædagogiske personale oftest manglende personale til at overtage ved fravær som en hindring for at deltage i faglig kompetenceudvikling. Andre ofte nævnte barrierer på tværs af landene er, at efteruddannelse kolliderer med den skemalagte arbejdstid, og at efteruddannelse er for dyrt (OECD, 2019a, s. 114). Dette er de samme hindringer, som findes i denne rapport (tabel 4.10).

5.4 Dagtilbudsledere

Dagtilbudslederne i de deltagende lande har typisk et uddannelsesniveau svarende til en bachelorgrad eller over. I de fleste lande er dagtilbudslederne typisk uddannede eller har deltaget i efterfølgende faglig kompetenceudvikling inden for emnet "Den tidlige barndom". Mange har også uddannelse i pædagogisk ledelse, mens uddannelse inden for administration er rapporteret mindre konsistent på tværs af de deltagende lande (OECD, 2019a, s. 126). Dette stemmer overens med billedet i Danmark (tabel 3.2).

Næsten alle dagtilbudsledere i de deltagende lande deltog i faglig kompetenceudvikling i løbet af 12 måneder forud for undersøgelsen. Den mest brugte form for faglig kompetenceudvikling var kurser eller seminarer med fremmøde (OECD, 2019a, s. 126). Selvom denne form også er meget brugt i Danmark, fylder deltagelse i netværk af fagpersoner, der arbejder med børn, mest i de danske kompetenceudviklingsaktiviteter.

Appendiks A – Litteraturliste

Børne- og Undervisningsministeriet. (2018). *Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold*. Lokaliseret 26. februar 2020 på: <https://emu.dk/dagtilbud/forskning-og-viden/den-styrkede-paedagogiske-laereplan-rammer-og-indhold>.

OECD. (2019a). *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018*. TALIS, OECD Publishing, Paris. Lokaliseret 26. februar 2020 på <https://doi.org/10.1787/301005d1-en>.

OECD. (2019b). *TALIS Starting Strong 2018 Technical Report*. TALIS, OECD Publishing, Paris. Lokaliseret 26. februar 2020 på: <http://www.oecd.org/education/talis/TALIS-Starting-Strong-2018-Technical-Report.pdf>.

Appendiks B – Tabeller

Dette appendiks indeholder tabeller, der refereres til i rapporten, men som vurderes at være af mindre relevans for læseren.

TABEL B.1

Det pædagogiske personale i kommunale og selvejende daginstitutioner samt dagplejeres uddannelsesniveau

	Institution %	Dagpleje %
Pædagogisk uddannet	59	9
PAU/PGU	7	7
Ingen pædagogisk uddannelse	34	84

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken, BOERN1: Fuldtidsomregnet pædagogisk personale i kommunale og selvejende daginstitutioner og dagpleje i 2018, samt egne beregninger.

TABEL B.2

Andel af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, som har deltaget i faglig kompetenceudvikling de sidste 12 måneder, fordelt på anciennitet

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
0-5 år	100	100	100
6-15 år	100	100	93
16-25 år	100	100	100
Over 25 år	87	100	-

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant sammenhæng mellem dagtilbudslederens/dagplejepædagogers anciennitet og deres deltagelse i faglige kompetenceudviklende aktiviteter. Der er benyttet en χ^2 -test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

TABEL B.3

Andel af det pædagogiske personale, som har deltaget i faglig kompetenceudvikling de sidste 12 måneder, fordelt efter arbejdstid

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Fuldtid	79	80	68
Deltid	75	76	20*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: "Fuldtid" = mere end 90 % af fuld tid, svarende til over 33 timer. "Deltid" = 33 timer eller derunder. Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant sammenhæng mellem det pædagogiske personales arbejdstid og dets deltagelse i faglige kompetenceudviklende aktiviteter. Der er benyttet en χ^2 -test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

*Kun 0,7 % af dagplejerne arbejder deltid i *Viden om Praksis*.

TABEL B.4

Andel af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling fordelt efter, hvorvidt følgende emner indgik i deres uddannelse eller kompetenceudviklingsforløb

	Institution 3-5 år %		Institution 0-2 år %		Dagpleje %	
	Ja, emnet indgik i uddannelse	Nej, emnet indgik ikke i uddannelse	Ja, emnet indgik i uddannelse	Nej, emnet indgik ikke i uddannelse	Ja, emnet indgik i uddannelse	Nej, emnet indgik ikke i uddannelse
Uddannelse eller kursus med fokus på den tidlige barndom	23	36	32	0	24	54
Administration	30	23	22	34	5	36
Pædagogisk ledelse	25	25	28	35	25	38

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Procentsatserne angiver andelen af dagtilbudsledere og dagplejepædagoger i alt, der har svaret, at de i høj grad har behov for faglig kompetenceudvikling. Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på andelen af de dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der beretter, de pågældende emner indgik i deres uddannelse/kompetenceudviklingsforløb, og som efterspørger faglig kompetenceudvikling, og andelen af de dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, der beretter, at de pågældende emner ikke indgik i deres uddannelse. Der er benyttet t-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

TABEL B.5

Andel af det pædagogiske personale, som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling, fordelt efter anciennitet

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
0 - 5 år	44	42	32
6 - 15 år	37	41	46
16 - 25 år	40	37	18
Over 25 år	18	33	26

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Procentsatserne angiver andelen af pædagogisk personale i alt, der har svaret, at de i høj grad har behov for faglig kompetenceudvikling. Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant sammenhæng mellem det pædagogiske personales anciennitet og dets efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling. Der er benyttet en χ^2 -test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

TABEL B.6

Andel af det pædagogiske personale, som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling, fordelt efter arbejdstid

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Fuldtid	39	44	31
Deltid	37	36	0*

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: "Fuldtid" = mere end 90 % af fuld tid, svarende til over 33 timer. "Deltid" = 33 timer eller derunder. Tal med *kursiv* markerer, at der er en signifikant sammenhæng mellem det pædagogiske personales arbejdstid og dets efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling. Der er benyttet en χ^2 -test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

*Kun 0,7 % af dagplejerne arbejder deltid i *Viden om Praksis*.

TABEL B.7

Top-3 over hindringer for faglig kompetenceudvikling blandt dagtilbudsledere og dagplejepædagoger

	Institution 3-5 år	Institution 0-2 år	Dagpleje
Top-1	Efteruddannelse er for dyrt (33 %)	Efteruddannelse er for dyrt (35 %)	Der er ikke nok pædagogisk personale til at tage over i mit fravær (63 %)
Top-2	Der er ikke nok pædagogisk-personale til at tage over i mit fravær (31 %)	Efteruddannelse kolliderer med min skemalagte arbejdstid (34 %)	Efteruddannelse kolliderer med min skemalagte arbejdstid (55 %)
Top-3	Efteruddannelse kolliderer med min skemalagte arbejdstid (28 %)	Der er ikke nok pædagogisk-personale til at tage over i mit fravær (29 %)	Efteruddannelse er for dyrt (51 %)

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Mulige svarkategorier: "Jeg har ikke forudsætningerne (fx kvalifikationer, erfaring, anciennitet)", "Efteruddannelse er for dyrt", "Efteruddannelse kolliderer med min skemalagte arbejdstid", "Jeg har ikke tid på grund af familiære forpligtelser", "Manglende udbud af egnede kurser", "Manglende tilskyndelse til deltagelse i faglig kompetenceudvikling", "Der er ikke nok pædagogisk personale til at tage over i mit fravær". Procentsatserne angiver andelen af ledere i alt, der erklærer sig enige eller meget enige i, at den pågældende grund er en hindring for faglig kompetenceudvikling. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 102 dagtilbudsledere 3-5 år, N = 55 dagtilbudsledere 0-2 år samt N = 38 dagplejepædagoger.

Appendiks C – Børnegruppens sammensætning

Dette appendiks viser først andelen af det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, som arbejder steder med en høj andel af børn med andet modersmål end dansk, børn med særlige behov og børn fra socioøkonomisk udsatte hjem. Dernæst undersøges det, hvorvidt børnegruppens sammensætning hænger sammen med deltagelse og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling.

Tabel 6.8 viser andelen af det pædagogiske personale, som arbejder steder med en høj andel af børn med andet modersmål end dansk, børn med særlige behov og børn fra socioøkonomisk udsatte hjem.

TABEL C.1

Andel af det pædagogiske personale, som arbejder et sted med en høj andel (> 10 %) af børn med følgende karakteristika:

	Institution 3-5 år %	Institution 0-2 år %	Dagpleje %
Børn med andet modersmål end dansk	39	37	39
Børn med særlige behov	25	21	29
Børn fra socioøkonomisk udsatte hjem	24	13	23

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Vurderingen af andelen af børn med særlig gavn af en fokuseret indsats (børn med andet modersmål end dansk, børn med særlige behov og børn fra socioøkonomisk udsatte hjem) stammer fra dagtilbudslederen (i daginstitutionerne) og dagplejeren selv (i dagplejen). *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at 37-39 % arbejder steder med over 10 % børn med andet modersmål end dansk, at 21-29 % arbejder steder med over 10 % børn med særlige behov, mens 13-24 % arbejder steder med over 10 % børn fra socioøkonomiske udsatte hjem.

Tabel 6.9 viser sammenhængen for det pædagogiske personale mellem at arbejde et sted med en høj andel af børn med særlig gavn af en fokuseret indsats (børn med andet modersmål end dansk, børn med særlige behov og børn fra socioøkonomisk udsatte hjem) og deltagelse i faglig kompetenceudvikling.

TABEL C.2

Andel af det pædagogiske personale, som har deltaget i faglig kompetenceudvikling, fordelt efter, hvorvidt de arbejder et sted med en høj andel (> 10 %) eller lav andel ($\leq 10\%$) af børn med følgende karakteristika:

	Institution 3-5 år %		Institution 0-2 år %		Dagpleje %	
	Høj andel	Lav andel	Høj andel	Lav andel	Høj andel	Lav andel
Børn med andet modersmål end dansk	83	76	74	82	74	64
Børn med særlige behov	82	78	90	76	74	65
Børn fra socioøkonomisk udsatte hjem	84	77	84	78	76	65

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Besvarelsene bygger på respondenternes beretning om, hvorvidt de har deltaget i faglig kompetenceudvikling inden for de sidste 12 måneder. Vurderingen af andelen af børn med særlig gavn af en fokuseret indsats (børn med andet modersmål end dansk, børn med særlige behov og børn fra socioøkonomisk udsatte hjem) stammer fra dagtilbudslederen (i daginstitutionerne) og dagplejeren selv (i dagplejen). Tal markeret med *kursiv* markerer, at der er en signifikant forskel på deltagelsen i faglig kompetenceudvikling mellem det pædagogiske personale, som henholdsvis arbejder med mere eller mindre end 10 % børn med de pågældende karakteristika. Der er benyttet t-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabellen viser, at pædagogisk personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet deltager signifikant mere i faglig kompetenceudvikling, hvis de har en høj andel børn med særlige behov. For resten af personalegrupperne og for andre sammensætninger af børnegrupperne er der ikke signifikante forskelle.

Tabel 6.10 viser sammenhængen for det pædagogiske personale mellem at arbejde et sted med en høj andel af børn med særlig gavn af en fokuseret indsats og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling.

TABEL C.3

Andel af det pædagogiske personale, som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling, fordelt efter, hvorvidt de arbejder et sted med en høj andel (> 10 %) af børn med følgende karakteristika:

	Institution 3-5 år %		Institution 0-2 år %		Dagpleje %	
	Høj andel	Lav andel	Høj andel	Lav andel	Høj andel	Lav andel
Børn med andet modersmål end dansk	42	37	39	40	34	29
Børn med særlige behov	44	37	47	37	34	30
Børn fra socioøkonomisk udsatte hjem	43	37	59	37	29	32

Kilde: Spørgeskemaundersøgelsen *Viden om Praksis*, 2018.

Note: Procentsatserne angiver andelen af det pædagogiske personale i alt, der har svaret, at de i høj grad har behov for faglig kompetenceudvikling. Vurderingen af andelen af børn med særlig gavn af en fokuseret indsats (børn med andet modersmål end dansk, børn med særlige behov og børn fra socioøkonomisk udsatte hjem) stammer fra dagtilbudslederen (i daginstitutionerne) og dagplejeren selv (i dagplejen). Tal markeret med *kursiv* viser, at der er signifikant forskel på andelen af det pædagogiske personale, der arbejder med mere end 10 % børn med de pågældende karakteristika, og som i høj grad efterspørger faglig kompetenceudvikling, og dem, der arbejder med 10 % eller under, og som efterspørger faglig kompetenceudvikling. Der er benyttet t-test med et signifikansniveau på 5 %. *Viden om Praksis* (2018) indeholder besvarelser fra N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner 3-5 år, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner 0-2 år samt N = 234 dagplejere.

Tabel 6.10 viser, at der på 0-2-årsområdet findes en sammenhæng mellem at have en stor børnegruppe med særlig gavn af en fokuseret indsats og efterspørgsel på faglig kompetenceudvikling. Således efterspørger det pædagogiske personale i daginstitutioner i signifikant højere grad faglig kompetenceudvikling, hvis de har en høj andel børn fra socioøkonomisk udsatte hjem, mens dagplejere efterspørger mere faglig kompetenceudvikling, hvis de har en høj andel børn med andet modersmål end dansk. For resten af personalegrupperne og for andre sammensætninger af børnegrupperne er der ikke signifikante forskelle.

Appendiks D – *Viden om Praksis* – data og metode

Datagrundlag

Viden om Praksis er den danske del af OECD-undersøgelsen *Starting Strong Teaching and Learning International Survey (TALIS Starting Strong)*. Undersøgelsen er foretaget første halvdel af 2018 i Danmark, Norge, Island, Tyskland, Chile, Israel, Japan, Sydkorea og Tyrkiet i dagtilbud målrettet børn fra 3 år til grundskoleniveau (i denne rapport kaldet 3-5-årsområdet). Danmark, Norge, Tyskland og Israel deltager desuden i undersøgelsen på 0-2 årsområdet. Resultaterne fra den internationale undersøgelse er offentliggjort i OECD's rapport *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018* (OECD, 2019a).

I Danmark deltager N = 544 pædagogisk personale i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, N = 307 pædagogisk personale i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt 234 dagplejere. Desuden deltager N = 102 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 3-5-årsområdet, N = 55 dagtilbudsledere i daginstitutioner på 0-2-årsområdet samt N = 38 dagplejepædagoger.

I undersøgelsen indgår både offentlige, private og selvejende daginstitutioner. For dagplejens vedkommende indgår de kommunale og private dagplejere (dvs. dagplejere under dagtilbudsloven § 21), men ikke de private pasningsordninger under § 78.

Danmarks Statistik har stået for dataindsamlingen, inklusive udvælgelsen af dagtilbud. Data er indsamlet fra april til juli 2018 ved elektroniske spørgeskemaer efter en pilottest. Dataindsamlingen foregik over tre runder, hvor dagtilbud som takkede nej til at deltage, blev erstattet af nyudtrukne dagtilbud for at øge svarprocenten.

Daginstitutionerne er blevet udvalgt på baggrund af Danmarks Statistiks institutionsregister fra 2014, som på udvælgelsestidspunktet var det nyeste register på daginstitutionsområdet i Danmark. Dagplejen er udvalgt på baggrund af oplysninger fra de kommunale forvaltninger om kommunernes dagplejepædagoger og disses tilknyttede dagplejere.

Stikprøvedesignet har været systematisk og proportionalt med dagtilbuddenes størrelse. Der er stratificeret på dagtilbudstype (kun vuggestuer, kun børnehaver, integrerede institutioner, dagpleje) og mht. ejerforhold (offentlig, privat, selvejende). Dagplejere er oversamlet for at opnå tilpas variation inden for gruppen.

Der er benyttet et stikprøvedesign med klyngeudvælgelse: Først er der udvalgt på dagtilbudsniveau. Det vil sige, at dagtilbuddene er udtrukket på baggrund af daginstitutionregisteret og listen over kommunernes dagplejepædagoger. Dernæst er det pædagogiske personale i daginstitutioner

og i dagplejen udtrukket. Fra hver udtrukket dagtilbud er der udtrukket otte personer ud over dagtilbudslederen eller dagplejepædagogen. Var der otte eller færre personaler tilknyttet dagtilbudet, blev alle inkluderet i dataindsamlingen. Var der flere end otte, har Danmarks Statistik trukket lod om, hvem der skulle indgå. OECD stiller som krav, at minimum 50 % af det udtrukne personale besvarer spørgeskemaet, før dagtilbuddet tæller som deltagende i undersøgelsen.

Svarprocenter

I *Viden om Praksis* er der udtrukket 199 dagtilbud til de 0-2-årige og 186 dagtilbud til de 3-5-årige.

Fra denne stikprøve deltager 93 dagtilbudsledere og dagplejepædagoger på 0-2-årsområdet (uvægtet svarprocent = 46,7 %), samt 102 dagtilbudsledere på 3-5-årsområdet (uvægtet svarprocent = 54,8 %) efter de tre dataindsamlingsrunder.

Tilsvarende deltager 87 dagtilbud til de 0-2-årige med minimum 50 % af personalet og dagplejerne (uvægtet svarprocent = 43,7 %) og 85 dagtilbud til de 3-5-årige med minimum 50 % af personalet (uvægtet svarprocent = 45,7 %) efter de tre dataindsamlingsrunder.

OECD vurderer de danske svarprocenter for utilstrækkelige (OECD 2019a, s. 255-256). Danmark indgår derfor mere deskriptivt i den internationale *TALIS Starting Strong*-rapport *Providing Quality Early Childhood Education and Care*. Hvor Danmark indgår, er resultatet desuden ledsaget af en note om de lave svarprocenter. Dog er der produceret en såkaldt "country note" (landenote) med resultater og anbefalinger udelukkende om Danmark på lige vilkår med de andre deltagende lande. Er man interesseret i at dykke ned i de tekniske detaljer om, hvordan OECD vurderer svarprocenter, henvises til rapporten *Providing Quality Early Childhood Education and Care: Results from the Starting Strong Survey 2018* (OECD, 2019a, s. 251-256) samt kapitel 9 i den tekniske rapport *Talis Starting Strong 2018 Technical Report* (OECD, 2019b, s. 149-166).

Lave svarprocenter er ikke kvalitetsmæssigt et problem i sig selv, hvis datagrundlaget er af en vis størrelse. Men lave svarprocenter kan betyde, at der optræder skævheder i data, hvis der er systematik i, hvilke dagtilbud som deltager i undersøgelsen, og hvilke som ikke gør.

En bortfaldsanalyse viser, at der optræder visse skævheder i data. Ser man på karakteristika for dagtilbuddene målrettet de 0-2-årige i *Viden om Praksis*, er der således en større andel, som ligger på Sjælland, som er integrerede institutioner og som er offentlige dagtilbud, end der er på landsplan. Ser man på dagtilbuddene målrettet de 3-5-årige i *Viden om Praksis*, er der en mindre andel integrerede institutioner og en større andel offentlige dagtilbud og større dagtilbud (over 55 børn), end der er på landsplan. Forskellene er små, men de er statistisk signifikante (dvs. skyldes ikke tilfældigheder). Derfor er *Viden om Praksis* ikke en repræsentativ undersøgelse af, hvordan praksis på dagtilbudsområdet ser ud på landsplan i Danmark. Tager man forbehold for dette, kan data dog pege på nogle områder, hvor det kan være særlig relevant at reflektere over lokal praksis. Denne rapport identificerer således personalegrupper, både blandt det pædagogiske personale i daginstitutioner og i dagplejen, dagtilbudsledere og dagplejepædagoger, som det kan være hensigtsmæssigt at være ekstra opmærksom på, når kompetenceudviklingsaktiviteten til dagtilbud skal planlægges lokalt.

Metode

OECD har udarbejdet vægte for alle besvarelser i *TALIS Starting Strong*. Vægtene tager højde for stikprøvedesignet samt eventuelle skævheder i de enkelte landes data og er således benyttet igennem hele denne rapport.

Statistisk signifikante forskelle i data er markeret med kursiv i rapportens tabeller. Signifikansniveauet, som benyttes, er 5 %. Den statistiske signifikans fortæller om, hvor sikre vi er på, at de forskelle, vi observerer i data, skyldes faktiske sammenhænge og ikke bare tilfældigheder. Med en lidt teknisk forklaring betyder et signifikansniveau på 5 %, at vi kun forkaster teorien om, at der ikke er forskel på to værdier, hvis der er under 5 % risiko for, at vi tager fejl.

At forskelle i data er statistisk signifikante betyder dog ikke, at de også er interessante. Her i rapporten fokuserer vi på forskelle og sammenhænge i data, som både er statistisk signifikante og er af en vis størrelsesorden med et tydeligt mønster. I rapporten kaldes dette fx *tydelige* eller *markante* resultater.

Når rapporten rapporterer statistiske signifikante forskelle på baggrund af t-tests, er standardfejlene, som benyttes til t-testene, desuden udregnet ved *Balanced Repeated Replication*-metoden (BRR). Denne metode tager højde for datastrukturen og benyttes ligeledes af OECD (OECD, 2019, s. 259).

Faglig kompetenceudvikling i dagtilbud

© 2020 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Johnér

ISBN (www) 978-87-7182-447-6

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk